

Het 250-jarige bestaan van het internationale dovenonderwijs

Door Henk Betten

Inleiding

In 2010 herdenken we de viering van dit jubileum. Op zich is het bijzonder want de wortel van alle dovenorganisaties, waar ook ter wereld, ligt trouwens bij het dovenonderwijs. Overal in de wereld bestaan er doveninstituten die als doel hebben om aangepast onderwijs te geven aan kinderen die weinig of niets kunnen horen. Het begon allemaal met een initiatief van Charles Michel de l'Epée als priester.

Overal in de wereld bestaan er doveninstituten die als doel hebben om aangepast onderwijs te geven aan kinderen die weinig of niets kunnen horen. Het begon allemaal met een initiatief van Charles Michel de l'Epée als priester.

In 1760 begon hij in Parijs dove mensen te onderwijzen. Hij was daarmee de eerste ter wereld die een dovenschool oprichtte en bracht zo licht in de wereld van dove mensen. Voor het onderwijs maakte deze priester gebruik van handgebaren en het eenhandige vingeralfabet. Zijn invloed kan als immens worden beschouwd, want er volgde een stormachtige ontwikkeling van het internationale dovenonderwijs. Hij gaf openbare demonstratielessen en ook les aan horende personen vanaf 1780. Er kwamen totaal zeventien geestelijken uit verschillende landen van Europa bij De l'Epée in de leer. Daarna keerden zij, voorzien van parate kennis, vingeralfabet en veel handgebaren in hun vingers, terug naar hun land om daar ook een dovenschool op te richten. Zo gebeurde het ook in Nederland dankzij de geweldige inzet van Henri Daniël Guyot te Groningen.

In de tijd van Lodewijk XIV, de Zonnekoning is Charles Michel de l'Epée op een steenworp afstand van het koninklijke paleis te Versailles op 24 november 1712 geboren. In Parijs studeerde hij in Palais Royale voor het priesterschap. In 1730 later liet hij zich inschrijven als student rechten aan de Sorbonne.

Als priester-advocaat ontmoette Charles In 1760 eens een dove tweeling in de woning aan rue Fossées des Saint Victor (nu: rue Thouin et du Cardinale

Lemoine) te Parijs. Hij zag de 18-jarige tweelingzusjes met elkaar vingerspellen. Hun moeder kwam dan later thuis en vertelde hem dat de communicatie bij de tweeling alleen via de handen verliep en zij vroeg de 47-jarige priester wie aan haar dochters verder les kon geven.

Het bleek dat deze meisjes leerlingen waren van Simon Vanin (1704 Reims – 1759 Parijs), een priester die kortgeleden was overleden. Zij konden hierdoor verder niet meer leren. Deze vrouw vroeg de 47-jarige priester wie aan haar dochters verder les kon geven. Natuurlijk ging hij na wie de meisjes verder konden helpen en hij wist het niet. Opeens kwam een gedachte bij De l'Épée op: die meisjes zouden eens sterven zonder te weten, dat er belangrijke dingen bestonden zoals de godsdienst en belangrijke feiten in het leven, bijvoorbeeld een huwelijk en het zorgen voor het nageslacht.

Na zijn besluit zich toch in het diepe water te wagen, kwamen de tweeling dan enkele malen per week bij de priester thuis om onderwijs te ontvangen. Na enige tijd merkte hij dat daar echt behoefte was, want dankzij de mond-tot-mondreclame kwam er bij de abt een verzoek van sommige ouders om hun dove kinderen te onderwijzen. Hiervoor kreeg hij onvoorwaardelijke steun van zijn broer en zus, die hem alleen maar aan materiële zaken konden helpen. Zijn werk raakte op den duur bekend, ook in het buitenland.

Bij De l'Épée kwam eens een idee op dat belangstellenden zijn verrichtingen als dovenleraar zouden kunnen volgen. Hij gaf een dag per week een openbare les. Voor het publiek was dat in deze tijd volkomen nieuw! De horende aanwezigen zagen wonderlijke handbewegingen bij de leerlingen maken en begrepen natuurlijk niet hoe ze zich hiermee konden uitdrukken.

Vóór 1760 waren dove mensen zonder enkel onderwijs massaal van de samenleving verstoten. Een dove kon eigenlijk niets behalve het zien en het verrichten van eenvoudige handelingen. Door het bijwonen van de openbare lessen van de De l'Épée leerden horende mensen dat dove mensen geen onnutte schepselen meer waren, doch hun medeburgers. Daarom gaven ze wat geld aan de dovenleraar om zijn onderwijs te kunnen bekostigen, al was het vaak erg weinig.

Eens kreeg hij een schitterend boek, geschreven door Juan Pablo Bonet en uitgegeven in 1620 uit Spanje in handen. De interesse van De l'Épée werd hevig, toen hij daarin enkele prachtige tekeningen ontwaarde: het handalfabet. Een ander boek, geschreven door Johann Conrad Amman uit Amsterdam, kreeg of kocht De l'Épée even later. Hij verklaarde later dat beide boeken hem als gidsen voor zijn onderwijs waren.

Als 77-jarige priester en onderwijsman stierf Charles Michel de l'Épée te midden van zijn leerlingen en enkele horende vrienden, twee dagen voor de Eerste Kerstdag van het jaar. Hij werd in een kerk (Saint Roch) in het centrum van Parijs begraven. Maar zijn ideaal om onderwijsmogelijkheden te geven aan dove kinderen in alle landen van de wereld, blijft voor eeuwig voortleven!